

Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2025-2029 ideekorje

Järjekorranumber	Lahendatav probleem	Mida ja kellele tuleb selle probleemi lahendamiseks teha?	Millist avatud valitsemise väärtust probleem või lahendus edendab?	Esitaja
1	Paremini kajastada avaliku teenistuse eetikaga seotud tegevusi AVP tegevuskavas (sh siduda korruptsiooniennetuse teemadega). Vt ka https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/avalik-teenistus/etika	Rahandusministeerium, Justiits- ja digiministeerium (sh korruptsiooniennetuse võrgustik) ning Riigikantselei. Panna kokku tegevused AVP tegevuskavasse ja leppida kokku ajaraam (mida mis ajaks tehakse).	läbipaistvus;vastutavus	Anna Laido
2	Demokraatliku osaluse igapäevastamine infosõdade ajastul Probleem seisneb selles, et kodanikualgatuste usaldusväärsus ja kvaliteet on ohus valeinformatsiooni leviku tõttu, mis omakorda õõnestab demokraatliku osalusprotsessi tervikuna. Rahvaalgatuste portaali on küll populaarne platvorm, mida kasutab ligikaudu veerand elanikkonnast, kuid vajab edasiarendamist, et vähendada polariseerumist ja arendada konstruktiivset dialoogi.	Lahendusena on vaja luua universaalne faktikontrolli protsess, mis ühendaks nii kogukondliku kui ka professionaalse kontrolli, ning mida saaks rakendada erinevates osalusprotsessides. Eesti Koostöö Kogu peaks tegema koostööd meediakirjaoskuse võrgustikega ja kohandama digitaristut, et võimaldada kogukondlikku ja/või professionaalset faktikontrolli. Faktikontrolli protsess peaks olema kujundatud nii, et seda saaksid kasutada ka teised valitsus- ja avaliku sektori asutused oma kaasamise protsessides. Lisaks tuleks eksperimenteerida rahvakogu protsessidest tuntud arutelumehhanismidega kommentaariumides, et aidata kaasa faktipõhisele dialoogile ja konsensuse saavutamisele. Kõige olulisem on leida tasakaal avatuse ja usaldusväärsuse vahel, vältides tsensuuri muljet, ning töötada välja põhjalik haldusmudel, mis tagaks initsiatiivi jätkusuutlikkuse. Võtmeorganisatsioonid: Riigikantselei - AVP tegevuskava koordineerija ja strateegiline partner Eesti Koostöö Kogu - rahvaalgatuste portaali haldaja ja protsessi vedaja Justiitsministeerium - õigusloome ja kaasamise eest vastutaja Siseministeerium - kodanikuühiskonna poliitika kujundaja Faktikontrolli ja meediakirjaoskuse partnerid: Faktikontrolli võrgustikud Eesti ülikoolide meediauuringute osakonnad Rahvusringhääling ja teised meediaorganisatsioonid või nende esindusorganisatsioonid Meediaettevõtete Liit Digiriigi partnerid: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium - digiriigi poliitika kujundaja rollis Riigi Infosüsteemide Amet laiemalt (mitte ainult arenduse poolelt) - koostalitlusvõime ja e-teenuste standardite osas CERT-EE (RIA küberturvalisuse üksus) - turvalisuse ja riskide hindamise vaatenurk Andmekaitse Inspeksioon - isikuandmete kaitse ja privaatsuse küsimustes	läbipaistvus;vastutavus;osalemine	Maarja-Leena Saar
3	Demokraatia innovatsiooni mudel ja valdkonna jätkusuutlikkus Eesti demokraatia areng seisab silmitsi mitmete väljakutsetega, mis vajavad süsteemset lähenemist ja püsivat tähelepanu. Kuigi oleme loonud innovaatilisi lahendusi nagu Rahvaalgatus.ee platvorm ja koolide kaasava eelarve programm, põhineb nende rahastamine sageli ajutistel projektidel, mis pärsib pikaajalist arengut. Aastate jooksul paikajalise lahenduse otsingutel on süvenenud mõistmine, et tegu on süsteemse probleemiga, mida lahendamata ei lahene ka eelnevalt esile tõstetu. Avalik arutelu demokraatia teemadel kipub jääma liigselt meelelahutuslikuks ja päevapoliitika tasandile, samas kui sügavam analüüs ja uurimistöö kannatavad vähesel rahastuse tõttu. Demokraatlike institutsioonide arendamine on muutunud võimuvõimude kõrvalproduktiks, kuna puudub selge vastutus ja terviklik visioon süsteemi arendamiseks.	Demokraatia arendamise süsteemse muutuse võimalikud esimesed sammud: - Põhiseaduslike institutsioonide juurde võiks luua eraldi üksuse, kes vastutab demokraatia tervikliku toimimise seiramise ja arendamise eest. - On vaja luua püsiv rahastusmehhanism ja -fond demokraatia arendamise võtmetegevuste toetamiseks. Näiteks suunata sihitult valimiste vahelistesse osalusprotsessidesse püsivalt mingi protsent üldvalimistele suunatud ressursist. - Mõtestada, kas AVP tegevuskava kõrvale oleks vaja tugevat institutsionaalset raamistikku, mis koondaks pikaajalised demokraatia arendustegevused. - Luua spetsiaalne tugimehhanism demokraatia-alase teadusuuringu toetamiseks. Avalikus sektoris võiksid juhtrolli võtta Riigikantselei, Siseministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium. Riigikantselei saaks koordineerida avatud valitsemise algatusi, Siseministeerium toetada kodanikuühiskonna arengut ning HTM vastutada demokraatiahariduse ja teadusuuringute eest. Arutelu on vaja osaleda põhiseaduslike institutsioonide esindajatel. Akadeemilises sfääris oleksid loomulikud partnerid Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut, Tartu Ülikooli Johan Skytte poliitikauringute instituut ja Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut. Kodanikuühiskonna poolelt oleksid olulised partnerid Vabaühenduste Liit kui katusorganisatsioon ja Eesti Koostöö Kogu kui demokraatia arendamise mõttekoda. Kohalikul tasandil võiksid partneriteks olla Eesti Linnade ja Valdade Liit ning suuremad omavalitsused, kes saavad testida ja juurutada uusi demokraatia praktikaid. Allikad: Demokraatia mõtestamine ja arendamine Eestis, Demokraatia Arendamise Keskus, 2023 Avatud Valitsemise teekaart, Riigikantselei, 2023 Tegevus- ja mõjuaruanne 2023 ja 2024, Eesti Koostöö Kogu	läbipaistvus;vastutavus;osalemine	Maarja-Leena Saar
4	Noorte kaasamine kohalikul tasandil digiriigile kohaselt Lähtudes Noortevaldkonna arengukava 2021-2035 riiklikust strateegiast on e-riigi võimaluste ning teenuste kasutamiseks noortel vähesed või ebaühtlase tasemega digitaalsed oskused ja harjumused. Samas kujundab noorena õpitu ja kogetu ka kodanikuoskuseid tulevikuks. Probleemiks on ka noorte vähene kaasatus kohaliku elu otsustusprotsessidesse ning puudulik arusaam demokraatlikest protsessidest.	Eesti Koostöö Kogul on võimalus hõlbustada noorte osalust ja kaasatust sh digivahendite kaudu koolielu ja kodukohta puudutatavates otsustes, pakkudes turvalisi digitaalseid osalusruume, praktilisi osalusprogramme ja koostööd demokraatiatarkust edendavate organisatsioonide vahel. Kaasa saavad aidata koolid, KOV-d, maakondlikud arenduskeskused, Eesti Noorteühenduste Liit, Õpilasesinduste Liit, Eesti Linnade- ja Valdade Liit, HARNO/HTM, RIA/Justiits- ja Digiministeerium. Oluline on luua järjepidev koostöövõrgustik, kus iga osapool kannab selget vastutust: koolid saavad integreerida digioskuste ja demokraatiahariduse programme õppekavadesse; KOV-id saavad luua noortele reaalseid osalusvõimalusi kohaliku elu korraldamisel; noorteorganisatsioonid saavad pakkuda mentorlust ja praktilisi kogemusi. HARNO/HTM roll on koordineerida ja toetada hariduslikku poolt ning tagada vajalikud õppematerjalid ja -vahendid. RIA/Justiits- ja Digiministeerium kui e-riigi arendamise eest vastutava asutuse roll on tagada riiklike e-teenuste kasutajasõbralikkus ja juurdepääsetavus noortele ning toetada digitaalse kirjaoskuse arendamist.	vastutavus;osalemine	Maarja-Leena Saar

5	<p>Kohalike omavalitsuste tugevdamine dialoogi- ja kogukonna kaasamise oskustega</p> <p>Kohalike omavalitsuste (KOV-ide) puudulik võimekus kaasamisprotsesside loomisel ja rakendamisel, sealhulgas vajalike rahaliste vahendite ja sisuliste oskuste puudumine. Valitseb ebaselgus kaasamise praktilises rakendamises KOV-i igapäevatoos ja juhtimisesahelas</p>	<p>Muuta kohustuslikuks KOV tasemel kaasamise hea tava väljatöötamine ning selle rakendamine igapäevaprotsessidesse.</p> <p>Töötada välja kaasamise hea tava kohustuslikud sisupunktid, mis täiendavad KOV-i tasandi regulatsioone (sarnaselt Eesti Arhitektide Liidu (EAL) rollile arhitektuurikonkursside läbiviimisel)</p> <p>Kaaluda üleminekuperioodiks kogukonnaeksperti ametikoha loomist KOV-ides, et toetada kaasava valitsemisviisi juurutamist.</p> <p>Pakkuda koolitusi kaasamise protsesside väljatöötamiseks ja rakendamiseks KOV-i töökorralduses</p> <p>Luaa tunnustussüsteem edukatele KOV-idele kaasamispraktikate rakendamisel (nt Vabariigi Presidendi ja Vabariigiliste Liidu tunnustussünnimuse raames).</p> <p>Luaa sihtotstarbelised rahastusmeetmed (nt KÜSKI või maakondlike arendustoetuste kaudu) kaasamise protsesside läbiviimiseks ja protsessijuhtide kaasamiseks.</p>	vastutavus;osalemine	Maarja-Leena Saar
6	<p>Demokraatia on täna ohus veel rohkem, kui varem. Infosõda, vihakõne, polariseerumise ohutamine veebis ja avalikel aruteludel - kõik see on tänaseks kahjuks reaalsus ka Eestis. Demokraatia oluline eeldus on see, et seda pidevalt uuendatakse - lähtuvalt demokraatia uuenduse ökosüsteemi seisust ja vajadustest. Üks põletav probleem läbi aegade on olnud, et demokraatiainnovatsioonidele pole Eestis eraldi eelarvet, nagu pole seda ka avatud valitsemise partnerlusele.</p>	<p>Kaardistada võimalusi, kuidas tagada püsiv demokraatia uuenduse eelarve Eestis. Aluseks võtta rahvusvaheliselt väljatöötatud Democratic Action Fund* valem: 5% valimiste (riigi või kohalikul tasandil) korraldusele mõeldud eelarvest peab minema demokraatia-uuenduste läbiviimiseks aastas.</p> <p>*Democratic Action Funds are administered by arm's length trusts which each year receive a budget allocation equal to five percent of the cost of running elections in that jurisdiction — be it national, regional, local. https://www.demafund.org/</p> <p>Eestis oleks kõigepealt vaja kaardistada, kuidas sellise eelarveni jõuda ning siis hakata eelarvet uuenduste juurutamise nimel kasutama.</p>	vastutavus;osalemine	Teete Pehk
7	<p>Tehisaru on imunud meie igapäevaeludesse, muudab meie elamise ja töötamise viise, süvendab ühiskonnas tehnoloogia- ja digilõhesid, muutustega kohanemise kiiruseid pidi ka kultuurilõhesid. AI arendus toimub peadpööritava kiirusega ja globaalsete korporatsioonide eestvedamisel. Probleemiks on see, et inimestel ei ole võimalust end ja oma ühiskonda kaitsta soovimatute mõjude eest ega kaasa rääkida AI kasulike mõjude võimendamise poolt. Kodanikuruum aheneb, sest inimesed on üha enam institutsionaalselt "tarbijad", mitte loojad ja vastutajad. Probleemi ääretult kriitilisusest ja ajaohasusest annab märku ka lähinädalatel tekkinud avalik arutelu AI ja eesti keele ning kultuuri jõuvahekorra üle - on ilmselge, et meil ei ole ühtset arusaama, kuid seda on vaja luua.</p>	<p>Eesti eesotsas Riigikantselei ja Justiitsmnisteeriumiga võiks ühineda globaalse projektiga "Global coalition for an Inclusive AI", mille raames toimuvad 2025-2026 80+ riigis kodanike teadmispõhised ja kaasavad arutelud AI valitsemise teemal. DD Sihtasutuse Demokraatiakeskus on valmis olema partneriks Eestis üleriikliku mini-avalikkuse korraldamisel. Mini-avalikkus (mini-public) on peamine lähenemine nende arutelude läbiviimiseks Missions Publiques ja Stanfordi ülikooli Deliberative Democracy Lab eestvedamisel. Ilmselt on konkreetseks meetodiks deliberatiivne-küsitlus (deliberative polling), mis on Eestis viimati kasutusel olnud 2013 aast rahvakogus ent mis väga vajab uuendamist ja juurutamist tänapäevastesse Eesti poliitikakujundamise oludesse ja teemadesse. Protsessi tuleks kaasata ka kohalikud tehisaru eksperdid ja organisatsioonid (nt OKEE), kuid ka hiljutise avaliku pöördumise allakirjutanud, eeskätt Eesti Keele Instituut ja Eesti Rahvusraamatukogu kandvate mäluasutustena.</p>	lääbipaistvus;vastutavus;osalemine	Maiu Lauring